

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi maatalousyrittäjien eläkelain 6 a §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Vuoden 1974 alusta ovat maatalousyrittäjien eläkelakiin sisältyneet säännökset sukupolvenvaihdoseläkkeestä. Ne ovat määräaikaista, sillä niitä sovelletaan viljelmien luovutuksiin, jotka tapahtuvat vuosina 1974—1988. Tässä esityksessä ehdotetaan sukupolvenvaihdoseläkejär-

jestelmän jatkamista määräajaksi eli koskemaan viljelmien luovutuksia, jotka tapahtuvat ennen vuotta 1991.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivästä tammikuuta 1989.

PERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne ja ehdotetut muutokset

1.1. Järjestelmän jatkaminen

Sukupolvenvaihdoseläkejärjestelmä liitettiin maatalousyrittäjien eläkejärjestelmään vuoden 1974 alusta maatalousyrittäjien eläkelain muuttamisesta annetulla lailla (219/74). Tätä lakia sovellettiin vuosina 1974—1976 tapahtuneisiin viljelmien luovutuksiin. Sen jälkeen järjestelmän voimassaoloa on jatkettu koskemaan ennen vuotta 1981 (20/77), ennen vuotta 1986 (837/80) sekä ennen vuotta 1989 (1126/85) tapahtuneita luovutuksia.

Sukupolvenvaihdoseläkejärjestelmän eräänä tarkoituksena on jouduttamalla sukupolvenvaihdoksia korjata viljelijäväestön epäedullista ikärakennetta. Järjestelmällä pyritään myös siihen, että viljelijällä olisi mahdollisimman hyvä joko koulutukseen tai kokemukseen perustuva ammattitaito.

Vuoden 1987 loppuun mennessä on järjestelmän tuella siirtynyt sukupolvenvaihdoseläkkeelle 27 463 maatalousyrittäjää 19 217 viljelmältä.

Seuraavasta taulukosta käy ilmi viljelmien lukumäärä, luovutetun pellon ja metsän ala sekä järjestelmästä aiheutuneet kustannukset vuosina 1974—1987:

Vuosi	Viljelmiä	Luov. peltoa ha		Luov. metsää ha		Kustannukset milj. mk
		Yht.	Keskim./ viljelmä	Yht.	Keskim./ viljelmä	
1974	16	225	14,1	507	31,7	0,01
1975	1 297	20 004	15,4	49 406	38,1	7,9
1976	1 119	17 055	15,2	43 611	39,0	18,5
1977	567	8 717	15,4	22 936	40,5	22,9
1978	970	15 604	16,1	39 834	41,1	30,7
1979	927	14 543	15,7	38 548	41,8	39,3
1980	1 492	23 885	16,0	59 004	39,5	55,9
1981	1 545	25 117	16,3	64 898	42,0	78,4
1982	1 576	24 983	15,9	65 741	41,7	103,3
1983	1 909	30 268	15,9	81 564	42,7	134,3
1984	1 685	27 782	16,5	70 506	41,8	168,8
1985	2 117	34 497	16,3	90 097	42,6	214,8
1986	2 153	36 009	16,7	91 459	42,5	277,9
1987	1 844	31 239	16,9	78 680	42,7	336,0

Vuonna 1987 oli eläkkeen alkaessa miespuolisen luopujan ikä keskimäärin 58,6 vuotta, naispuolisen luopujan 58,1 vuotta ja luovutuksensaajan 27,7 vuotta. Luovutuksensaajien keski-ikä on ollut useita vuosia alempi niillä viljelmillä, jotka ovat kuuluneet sukupolvenvaihdoseläkejärjestelmän piiriin verrattuna niihin viljelmiin, joihin järjestelmää ei ole sovellettu.

Sukupolvenvaihdoseläkejärjestelmä on osa sellaista erityistä eläketurvaa, jolla on annettu mahdollisuus jäädä eläkkeelle ennen yleistä eläkeikää. Muita vastaavia eläkejärjestelyjä ovat yksilöllinen varhaiseläke 55 vuotta täyttäneille ja varhennettu vanhuuseläke sekä osaaika-eläke 60 vuotta täyttäneille henkilöille. Hallituksen esityksessä niin sanottua joustavaa eläkeikäjärjestelyä koskevaksi lainsäädännöksi (hall. es. 85/1985 vp., lait 666—674/85) todettiin, että yksilöllinen varhaiseläke tarjoaa myös maatalousväestölle mahdollisuuden jäädä eläkkeelle 55 vuoden iästä lähtien. Sukupolvenvaihdoseläkejärjestelmää edellisen kerran jatkettaessa (hall. es. 223/1985 vp., laki 1126/85) katsottiin, että se säilyy entisellään seuraavat kolme vuotta. Tänä aikana saadaan kokemuseräistä tietoa siitä, millaisia mahdollisuuksia joustava eläkeikäjärjestely antaa viljelijäväestölle siirtyä eläkkeelle ennen varsinaista eläkeikää. Saatujen kokemusten tarkastelu on katsottu tarkoituksenmukaiseksi antaa erityiselle selvityselimelle, toimikunnalle. Tästä syystä ehdotetaan, että sukupolvenvaihdoseläkejärjestelmää jatketaan nykyisessä muodossaan

vielä seuraavat kaksi vuotta, jona aikana hallitus selvittää edellytykset jatkaa sukupolvenvaihdoseläkejärjestelmää.

Hallitus antaa eduskunnalle esityksen myös luopumiseläkejärjestelmän jatkamisesta tässä vaiheessa vuoden 1990 loppuun.

1.2. Eläkeikärajat

Maatalousyrittäjien eläkelain 6 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan sukupolvenvaihdoseläkkeen saamisen edellytyksenä on, että maatalousyrittäjä on luovutuksen tapahtuessa täyttänyt 60 vuotta tai, jos kysymyksessä on naispuolinen eläkkeensaaja, 55 vuotta. Sukupolvenvaihdoseläkkeen saamisen alaikärajan väliaikaisesta alentamisesta annetussa laissa (443/78) kuitenkin säädettiin, että miespuolisen maatalousyrittäjän alaikäraja on 60 vuoden asemesta 58 vuotta. Tätä lakia sovellettiin vuosien 1978 ja 1979 aikana tapahtuneisiin luovutuksiin.

Maatalousyrittäjien eläkelain 6 a §:n muuttamisesta annetulla lailla (918/79) lisättiin mainittuun pykälään uusi 4 momentti, jonka mukaan oikeus sukupolvenvaihdoseläkkeeseen on vuonna 1925 ja sitä ennen syntyneellä maatalousyrittäjällä. Käytännössä tämä merkitsi sitä, että maatalousyrittäjä voi luopua viljelmästään aikaisintaan sinä vuonna, jona hän täytti 55 vuotta. Tätä lakia sovellettiin, jos luopuminen tapahtui vuoden 1980 aikana. Vastaavaa 55

vuoden alaikäraja on sovellettu vuosina 1981—1988.

Vuodesta 1981 alkaen on oikeus eläkkeeseen tiettyinä vuosina syntyneellä naispuolisella maatalousyrittäjällä, jonka puoliso on sukupolvenvaihdoseläkkeeseen oikeutettu. Tällaisessa niin sanotun uinuva eläkeoikeuden tapauksessa aletaan eläkettä kuitenkin maksaa vaimolle vasta sen jälkeen, kun hän saavuttaa naispuolisia eläkkeenhakijoita yleensä koskevan alaikärajan, 55 vuotta. Tämän mukaisesti vuonna 1981 oli oikeus eläkkeeseen vuonna 1927—1930 syntyneellä naispuolisella maatalousyrittäjällä, jonka mieskin oli sukupolvenvaihdoseläkkeeseen oikeutettu. Vuonna 1985 on uinuva eläkeoikeus säädetty koskemaan myös miespuolista maatalousyrittäjää, jos hänen puolisonsa on sukupolvenvaihdoseläkkeeseen oikeutettu (49/85). Vuoden 1986 alusta uinuva eläkeoikeus laajennettiin koskemaan myös sellaista luopujaa, jolla olisi ollut oikeus uinuvaan sukupolvenvaihdoseläkkeeseen, jollei hänen puolisonsa olisi kuollut tai alkanut saada kansaneläkettä.

Kuten edellä on mainittu, sukupolvenvaihdoseläkejärjestelmän jatkamista vuoden 1990 jälkeen koskeva selvitystyö on katsottu tarkoituksenmukaiseksi antaa erityiselle selvityselimelle. Tämän vuoksi ei ole perusteltua tässä vaiheessa tehdä muutoksia eläkkeen saamisen ikärajoihin. Tämän mukaisesti ehdotetaan, että eläkkeen saamisen alaikärajana pidetään lain voimassaoloaikana 55 vuotta. Uinuva eläkeoikeus olisi kuten aikaisemminkin sellaisella puolisoaan nuoremmalla maatalousyrittäjällä, jonka puoliso on jo saavuttanut edellä mainitun ikärajan ja on oikeutettu sukupolvenvaihdoseläkkeeseen sekä sellaisella maatalousyrittäjällä, joka olisi oikeutettu uinuvaan sukupolvenvaihdoseläkkeeseen, jos hänen puolisonsa ei olisi kuollut tai alkanut saada kansaneläkettä. Alaikärajat määriteltäisiin nykyiseen tapaan syntymävuosien perusteella. Ikärajoista säädettäisiin edelleen maatalousyrittäjien eläkelain 6 a §:n 4 momentissa.

2. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Esityksen merkittävimmät taloudelliset vaikutukset aiheutuisivat siitä, että sukupolven-

vaihdoseläkettä koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös vuosina 1989 ja 1990 tapahtuviin viljelmänluovutuksiin. Sukupolvenvaihdoseläkejärjestelmän jatkamisesta aiheutuvat kustannukset ehdotetaan katettaviksi kuten nykyisin maatalousyrittäjien eläkejärjestelmän ja valtion varoista.

Seuraavassa taulukossa on esitetty järjestelmästä valtiolle aiheutuvat kustannukset (sarake 1), järjestelmän ehdotetusta jatkamisesta aiheutuvat lisäkustannukset (sarake 2) sekä niistä muodostuvat kokonaiskustannukset (sarake 3). Kustannukset on arvioitu vuoden 1988 tasossa.

Vuosi	1	2	3
	milj. mk	milj. mk	milj. mk
1989	393	20	413
1990	358	80	438
1991	319	118	437
1992	278	120	398
1993	235	119	354
1994	190	117	307
1995	144	114	258
2000	6	11	17

Kustannuksia arvioitaessa ei ole otettu huomioon sitä, että ilman sukupolvenvaihdoseläkejärjestelmää osa luopujista siirtyisi työkyvyttömyyseläkkeelle tai yksilölliselle varhaiseläkkeelle, eikä sitä, että saaja kartuttaa työeläkeoikeuttaan sukupolvenvaihdoseläkettä saadessaan.

3. Voimaantulo

Esitykseen sisältyvä lainmuutos ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivästä tammikuuta 1989. Sitä sovellettaisiin tapauksiin, joissa viljelmän luovutus tapahtuu vuosina 1989 ja 1990, tai eläkkeen perustuessa maatalousyrittäjien eläkelain 6 g §:n 1 momentissa tarkoitettuun ehdolliseen päätökseen, sanottu päätös annetaan vuonna 1989 tai sen jälkeen sekä eläkettä on haettu ja sanotussa lainkohdassa tarkoitettu asiakirja on allekirjoitettu ennen vuotta 1991.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

L a k i

maatalousyrittäjien eläkelain 6 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun maatalousyrittäjien eläkelain 6 a §:n 1 momentin 5 kohta sekä 4 momentti, sellaisina kuin ne ovat 31 päivänä joulukuuta 1985 annetussa laissa (1126/85), näin kuuluviksi:

6 a §

Jos maatalousyrittäjä luovuttaa jatkamiskelpoiseksi katsottavan, kokonaan tai osaksi, kuitenkin vähintään neljäsosalta, omistamansa viljelmän, joka ei ole olennaisesti suurempi kuin maatilalaissa (188/77) tarkoitettu perhevilmä, 6 b §:ssä tarkoitettulle luovutuksen saajalle ja pysyvästi lopettaa maatalouden harjoittamisen, on hänellä oikeus saada sukupolvenvaihdoseläkettä edellyttäen:

5) että hän on luovuttanut viljelmän vuoden 1973 jälkeen, mutta ennen vuotta 1991.

Sen estämättä, mitä 1 momentin 2 kohdassa on säädetty sukupolvenvaihdoseläkkeen saamisen edellytyksenä olevasta alaikärajasta, on myös sellaisella vuonna 1934 tai sitä ennen syntyneellä maatalousyrittäjällä, joka sanotussa momentissa tarkoitettulla tavalla pysyvästi lopettaa maatalouden harjoittamisen, oikeus saada sukupolvenvaihdoseläkettä. Vastaava oikeus on myös vuonna 1935—1938 syntyneellä maatalousyrittäjällä, jos hänen vuonna 1934 tai aikaisemmin syntynyt aviopuolisonsa on

oikeutettu sukupolvenvaihdoseläkkeeseen tai jos tämä on tultuaan oikeutetuksi sukupolvenvaihdoseläkkeeseen ja sen kalenterivuoden päätyttyä, jona eläkkeenhakija täytti 50 vuotta, kuollut tai alkanut saada 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua eläkettä. Vuonna 1935—1938 syntyneelle maatalousyrittäjälle ei kuitenkaan makseta eläkettä ajalta ennen 55 vuoden täyttämistä. Luovutuksen tapahtuessa vuonna 1990 sovelletaan vuosiluvun 1934 sijasta vuosilukua 1935 sekä vuosilukujen 1935—1938 sijasta vuosilukuja 1936—1939.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1989.

Tätä lakia sovelletaan, jos viljelmän luovutus tapahtuu tämän lain voimaantulon jälkeen. Haettaessa eläkettä maatalousyrittäjien eläkelain 6 g §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla mahdollisena tätä lakia sovelletaan, jos mainitun lainkohdan mukainen päätös annetaan tämän lain voimaantulon jälkeen sekä eläkettä on haettu ja sanotussa lainkohdassa tarkoitettu asiakirja on allekirjoitettu ennen vuotta 1991.

Helsingissä 27 päivänä toukokuuta 1988

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Sosiaali- ja terveysministeri *Helena Pesola*

Laki

maatalousyrittäjien eläkelain 6 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun maatalousyrittäjien eläkelain 6 a §:n 1 momentin 5 kohta sekä 4 momentti, sellaisina kuin ne ovat 31 päivänä joulukuuta 1985 annetussa laissa (1126/85), näin kuuluviksi:

Voimassa oleva laki

6 a §

Jos maatalousyrittäjä luovuttaa jatkamiskelpoiseksi katsottavan, kokonaan tai osaksi, kuitenkin vähintään neljäsosalta, omistamansa viljelmän, joka ei ole olennaisesti suurempi kuin maatilalaissa (188/77) tarkoitettu perhevilmä, 6 b §:ssä tarkoitettulle luovutuksen-saajalle ja pysyvästi lopettaa maatalouden harjoittamisen, on hänellä oikeus saada sukupolvenvaihdoseläkettä edellyttäen;

5) että hän on luovuttanut viljelmän vuoden 1973 jälkeen, mutta ennen vuotta 1989.

Sen estämättä, mitä 1 momentin 2 kohdassa on säädetty sukupolvenvaihdoseläkkeen saamisen edellytyksenä olevasta alaikärajasta, on myös sellaisella vuonna 1931 tai sitä ennen syntyneellä maatalousyrittäjällä, joka sanotussa momentissa tarkoitettulla tavalla pysyvästi lopettaa maatalouden harjoittamisen, oikeus saada sukupolvenvaihdoseläkettä. Vastaava oikeus on myös vuonna 1932—1935 syntyneellä maatalousyrittäjällä, jos hänen vuonna 1931 tai aikaisemmin syntynyt aviopuolionsa on oikeutettu sukupolvenvaihdoseläkkeeseen tai jos tämä on tultuaan oikeutetuksi sukupolvenvaihdoseläkkeeseen ja sen kalenterivuoden päätyttyä, jona eläkkeenhakija täytti 50 vuotta, kuollut tai alkanut saada 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua eläkettä. Vuonna 1932—1935 syntyneelle maatalousyrittäjälle ei kuitenkaan makseta eläkettä ajalta ennen 55 vuoden täyttämistä. Luovutuksen tapahtuessa vuonna 1987 sovelletaan vuosiluvun 1931 sijasta vuosi-

Ehdotus

6 a §

Jos maatalousyrittäjä luovuttaa jatkamiskelpoiseksi katsottavan, kokonaan tai osaksi, kuitenkin vähintään neljäsosalta, omistamansa viljelmän, joka ei ole olennaisesti suurempi kuin maatilalaissa (188/77) tarkoitettu perhevilmä, 6 b §:ssä tarkoitettulle luovutuksen-saajalle ja pysyvästi lopettaa maatalouden harjoittamisen, on hänellä oikeus saada sukupolvenvaihdoseläkettä edellyttäen:

5) että hän on luovuttanut viljelmän vuoden 1973 jälkeen, mutta ennen vuotta 1991.

Sen estämättä, mitä 1 momentin 2 kohdassa on säädetty sukupolvenvaihdoseläkkeen saamisen edellytyksenä olevasta alaikärajasta, on myös sellaisella vuonna 1934 tai sitä ennen syntyneellä maatalousyrittäjällä, joka sanotussa momentissa tarkoitettulla tavalla pysyvästi lopettaa maatalouden harjoittamisen, oikeus saada sukupolvenvaihdoseläkettä. Vastaava oikeus on myös vuonna 1935—1938 syntyneellä maatalousyrittäjällä, jos hänen vuonna 1934 tai aikaisemmin syntynyt aviopuolionsa on oikeutettu sukupolvenvaihdoseläkkeeseen tai jos tämä on tultuaan oikeutetuksi sukupolvenvaihdoseläkkeeseen ja sen kalenterivuoden päätyttyä, jona eläkkeenhakija täytti 50 vuotta, kuollut tai alkanut saada 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua eläkettä. Vuonna 1935—1938 syntyneelle maatalousyrittäjälle ei kuitenkaan makseta eläkettä ajalta ennen 55 vuoden täyttämistä. Luovutuksen tapahtuessa vuonna 1990 sovelletaan vuosiluvun 1934 sijasta vuosi-

Voimassa oleva laki

lukua 1932 sekä vuosilukujen 1932—1935 sijasta vuosilukuja 1933—1936 ja luovutuksen tapahtuessa vuonna 1988 vuosiluvut ovat vastavasti 1933 ja 1934—1937.

Ehdotus

lukua 1935 sekä vuosilukujen 1935—1938 sijasta vuosilukuja 1936—1939.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1989.

Tätä lakia sovelletaan, jos viljelmän luovutus tapahtuu tämän lain voimaantulon jälkeen. Haettaessa eläkettä maatalousyrittäjien eläkelain 6 g §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla ehdollisena tätä lakia sovelletaan, jos mainitun lainkohdan mukainen päätös annetaan tämän lain voimaantulon jälkeen sekä eläkettä on haettu ja sanotussa lainkohdassa tarkoitettu asiakirja on allekirjoitettu ennen vuotta 1991.
